

SZÉP BEÁTA

SZÖVEGVÁLASZTÁSI SZEMPONTOK A GAZDASÁGI SZAKFORDÍTÁS OKTATÁSA SORÁN

1. Bevezetés

Az Eszterházy Károly Egyetemen néhány éve zajlik fordító és tolmács szakos mesterképzés angol és német nyelven. A képzés gyakorlati részének keretében a hallgatók az elméleti terminológiai bevezetést követően gazdasági és jogi szakfordítás, valamint terminológia szemináriumokon vesznek részt, ahol megismerkedhetnek külön a gazdasági és külön a jogi szaknyelv jellemzőivel, műfajaival és szókincsbeli sajátosságaival. A német nyelvet érintő szakfordítás és szakmai terminológia kurzusok oktatójaként az alábbiakban szeretném összefoglalni, hogy milyen szempontok játszanak szerepet az órán feldolgozandó szövegek kiválasztása során. Az alábbi tanulmányban tehát elsősorban ezt a témát járom körül, miközben az angol illetve német forrásnyelvről magyar célnyelvre történő gazdasági szakfordításra fókuszálok.

Tanulmányomban¹ *gazdasági szövegfajtának* tekintem a gazdasági tárgyú szövegek összességét, ezen belül a szövegek funkciója szerinti csoportosításhoz Károly (2007) alapján nem a *szövegtípus*, hanem a *műfaj* terminust használom:

Szövegtípusnak nevezzük [...] a közlés módjára jellemző speciális retorikai stratégia nyomán létrejött olyan szövegeket, mint például az elbeszélő, leíró, érvelő, összehasonlító, okfeltáró stb. típusú szövegek [...]. Ezzel szemben műfajnak a szövegek azon konkrét megvalósulási formáját hívjuk, amely [...] már adott céllal, adott társadalmi kontextusban, meghatározott közönség számára hajt végre egy konkrét retorikai cselekedetet [...]. (Károly 2007: 134)

A gazdasági szakfordítás-kurzusokon a feldolgozásra szánt oktatási szövegek kiválasztása az adott szaknyelvpár vonatkozásában elsősorban az alábbi vizsgálati szempontok alapján történik: (szak)nyelvi jellemzők, releváns szaknyelvi műfajok, szakmai

¹ A kutatást az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” című projekt támogatta.

gyakorlat (megbízói igények), illetve a szakfordításhoz szükséges kompetenciák fejlesztése. Ezeket a szövegválasztási szempontokat vizsgálom az alábbiakban.

2. Szaknyelvi jellemzők

A szakfordítónak természetesen tisztában kell lennie az adott szaknyelvpár nyelvi jellemzőivel, így a kurzus anyagainak összeállítása során központi helyet foglal el a szaknyelvi, illetve a szaknyelvpárt érintő specifikumok elemzése. A szaknyelv fogalmának különböző megközelítési módjait és az ezzel kapcsolatos vitákat itt nem célozom felvázolni, a szaknyelv mint fogalom definiálásának problémakörét számos tanulmány taglalja (vö. Kurtán 2003 vagy Tamás 2010). Német–magyar szaknyelvpár esetében a kurzus során fontos rávilágítani arra a tényre, hogy a magyar gazdasági szakszókincsünk jelentős része a nyelvújítás korában alakult ki, elsődlegesen tükörfordítással, de egyéb, a nyelvújítási köznyelvi szavainkra jellemző szóalkotási, valamint szóképzési módokon is (erről részletesen pl. Szép 2009 és 2012). Ehhez elsősorban a szaknyelvi terminológia órákon érdemes megvizsgálni néhány, a szaknyelvi nyelvújításunk során a szakszókincsünkbe bekerült néhány terminust és ezek későbbi jelentésváltozásait (különös tekintettel a polysémia és a szinonímia jelenségeire), ezek esetleges eltűnését a szakszókincsből, megjelenésüket a köznyelvben, esetleg más szakterületek szaknyelvében. Jó példa erre a *piac* vagy az *ár* terminus (előbbi esetében érdemes a szaknyelvi és köznyelvi jelentés különbségét megvizsgálni, utóbbi pedig a köznyelv mellett más szakszókincsnek is eleme), vagy akár a *vállalkozó* gazdasági terminus diakrón változása. A szaknyelvi nyelvújítás során, az 1830-as években a német *Unternehmung*, *Unternehmer* magyar megfelelőjeként először a *merény*, *merénylő* terminusokat használták, a ‘kockázatvállaló’ jelentéselemet hangsúlyozva. Mivel azonban ezzel szinte párhuzamosan a *merény*, *merénylő* a köznyelvi szókincsünkbe is beépült a *Wagestück* és az *Attentäter* ekvivalenseként, a szaknyelvből fokozatosan eltűnt a *merény*, *merénylő*, és helyüket átadták a *vállalkozás*, *vállalkozó* terminusoknak. Érdekes eredményeket hozhat a köznyelvi *mer+ény* és *mer+ész* szavak diakrón szemantikai összevető vizsgálata is, ez azonban nem képezi szaknyelvi vizsgálódásaink tárgyát.

A szaknyelvi specifikumok elemzése során természetesen nem csupán lexikai kérdésekre koncentrálunk, hanem megfelelő szövegek feldolgozásával számba vesszük az egyéb grammatikai, mondattani, szövegtani és pragmatikai specifikumokat is, amelyekre tekintettel kell lenni a német gazdasági szakszövegek magyarra történő fordításakor. Ezek természetesen részben nyelvpár-, részben pedig műfajspecifikus sajátosságok.

Mivel jelen tanulmányban általánosságban a gazdasági szakszövegek fordításának a szakfordítói kompetenciafejlesztésre gyakorolt hatását vizsgálom, így a továbbiakban a nyelvpár-specifikusság kérdéseivel nem foglalkozom, hanem inkább a műfajokra koncentrálok. Ugyanígy mérlegelnünk kell a fordítás céljának – és ezáltal a fordítás típusának – pragmatikai szempontjait is. A különböző fordítási típusok – PEMT, QPT, DCT stb. – elemzése szintén nem képezi e tanulmány tárgyát, azonban megjegyzendő, hogy természetesen a gyakorló fordítás típusa szerint a fejlesztendő készségek aránya eltérő lehet.

Emellett szintén csak utalok itt arra a praktikus szempontra, hogy a németről magyarra történő szakfordítási szemináriumon együtt képezzük a BA és a CA nyelvpárban a hallgatókat, ami magától értetődően felveti az eltérő nyelvi nehézségű szakszövegek használatának problémáit. Erről bővebben olvashatunk például Zachar Viktor (2013) tanulmányában. Ebből a szempontból nálunk is az ELTE gyakorlatához hasonlóan zajlik a képzés, tehát mi is a könnyebb szövegektől haladunk fokozatosan a nehezebbek felé (vö. Zachar 2013), továbbá mind a német–magyar, mind az angol–magyar szakfordítás-kurzuson igyekszünk hasonló műfajokkal dolgozni.

3. A gazdasági szövegfajta és műfajai

A szakirodalomban a gazdasági szaknyelvi kommunikációnak az 1. táblázatban bemutatott tipologizálását találjuk:

Nyelvhasználati szféra	Stílus	Formák és termékek
közgazdaságtudomány nyelvhasználata	tudományos írott szóbeli	tudományos munkák szakkönyvek tanulmányok, esszék konferencia-előadások tudományos referátumok tudományos viták
gazdasági szövegek (dokumentumok) nyelve	hivatalos (írott)	utasítások szerződések körlevelek irányelvek szabályzatok jelentések

Nyelvhasználati szféra	Stílus	Formák és termékek
szóbeli kommunikáció	szóbeli	nemzetközi tárgyalások értekezletek konzultációk információadás tájékoztató
a média gazdasági nyelvhasználata	publicisztikai írott vagy szóbeli	újság- és folyóiratcikkek interjú (szóban és írásban) gazdasági tárgyú hirdetések gazdasági vitafórumok
az utca emberének hétköznapi gazdasági nyelvhasználata	köznyelvi szóbeli	párbeszéd a gazdaságról kritikai vélemények felhívás monológ

1. táblázat. A gazdasági performancia tipológiája (Mihalovics 2004 nyomán)

Forrás: Ablonczyné (2010: 250–251)

Habár a fenti tipologizálás helyenként pontatlan és nem is teljes, kiindulópontként szolgálhat a feldolgozandó szövegeink kiválasztásához.

A gazdasági szakfordítás kurzusainkon használt szövegek kiválasztásakor elsődlegesen tekintettel kell lennünk arra, hogy leendő szakfordítóink milyen szövegekkel fognak találkozni pályájuk során. Mivel egyetlen félév áll rendelkezésünkre, felmerül a dilemma, vajon melyik a hasznosabb: minden fellelhető gazdasági műfaj fordítottassunk-e az órán, vagy koncentráljunk inkább néhány gyakori műfajra, és ezek fordítási problémáit vizsgáljuk meg alaposabban? Tapasztalataim szerint az első aligha járható út.

A szakszövegeket nem, vagy nem csak a lexikai állományuk teszi szakszöveggé, hanem céljuk, és bizonyos, a köznyelvi szövegektől eltérő statisztikai jellemzők, mint például egyes grammatikai szerkezetek, mondatszerkezetek nagyobb előfordulási gyakorisága, amely nyelvenként és műfajonként is eltérhet egymástól. (Fóris 2017: 4)

A rendelkezésre álló 14-szer 90 perc még akkor sem lenne elegendő az összes műfaj sajátosságainak áttekintésére, ha azokból csupán részleteket vennénk – nem beszélve arról, hogy a nem teljes szövegek használatával adott esetben olyan jellegzetes specifikumokra nem derülhet fény, mint például a szöveg strukturáltsága, és emellett a globális értelmezési és

pragmatikai szempontok is elsikkadhatnak. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy adott esetben a hallgatóink ne találkoznának szövegrészekkel, sőt. Ilyenkor azonban mindig szem előtt kell tartanunk, hogy a teljes szöveg jellemzése ebben az esetben sem maradhat el.

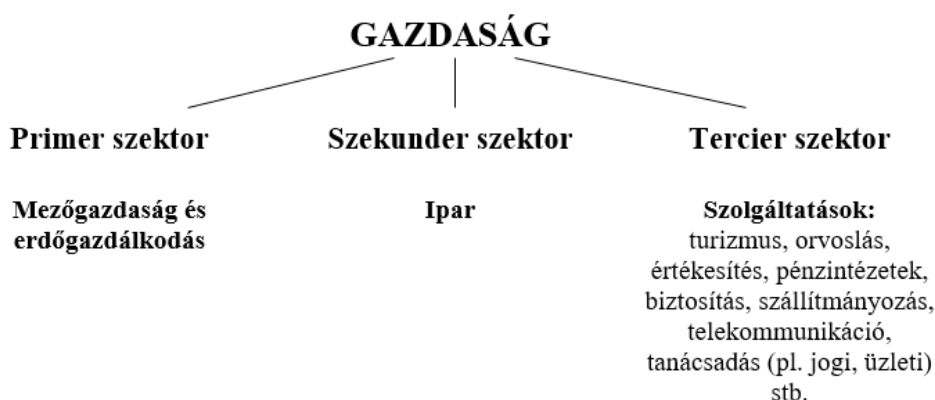
Ennek ismeretében célszerű megvizsgálunk, hogy a leendő fordítóink mely műfajokkal fognak találkozni munkájuk során a legnagyobb valószínűséggel, és az általános műfaji kérdések tisztázása, valamint a gazdasági műfajok felvázolása után ki kell választanunk a szakfordítási piacon leggyakoribb műfajokat.

Mudriczki Judit a fordítóképzésben használt gazdasági szövegeket az alábbi csoportokba osztja (Mudriczki 2013):

- termékismertető, közvélemény-kutatási kérdőívek;
- hivatalos levelek, céges honlapok;
- pénzügyi-számviteli dokumentumok (mérlegek, eredménykimutatások, pénzügyi beszámolók), pályázati tenderdokumentációk;
- a gazdasági és üzleti tevékenység szabályozására irányuló törvényszövegek, szabaddalmi leírások, szerződések.

Az utolsó csoportba tartozó szövegeket mi a jogi szakfordítás kurzuson vizsgáljuk meg a hallgatóinkkal, így a továbbiakban csupán az első három csoportba tartozó szövegekkel foglalkozom. Megjegyzendő azonban, hogy a szerződéseket tekintve a piacon a fordítók leggyakrabban az adásvétellel és a munkaviszonnyal kapcsolatos szerződésekkel találkoznak (Mudriczki 2013: 10).

A fenti csoportosítás szövegeinek kiválasztása során érdemes tekintettel lennünk a gazdaság szektorok szerinti felosztására is, annak érdekében, hogy minél szélesebb áttekintés adhassuk a gazdaság különböző ágazatainak – és szakmai nyelvhasználatuknak (ld. 1. ábra).



1. ábra. Gazdasági szektorok

Ennek ismeretében kiválaszthatjuk a termékismertetőt pl. az ipar területéről, míg céges honlapot mint forrásszöveget választhatunk a turizmus vagy a vendéglátás területéről és így tovább. Az oktatási anyagok hatékony kiválasztásához természetesen szükségünk van még azokra az adatokra a szakfordítási piacról, amelyek megmutatják, ahogy az adott gazdasági területek szövegműfajai közül melyek fordítására van ténylegesen igény, s ezek közül melyek a leggyakrabban fordított műfajok. Ezt vizsgálom az alábbiakban.

4. Piaci igények

Dróth Júlia (2001) tanulmányában egy kérdőíves igényfelmérés eredményeit mutatja be. A felmérésben részben arra keresték a választ, hogy milyen képességekre van szüksége a fordítóknak szakfordítások elkészítéséhez a felhasználók szerint. Bár a felmérésben csak az angolról magyarra történő szakfordításokkal kapcsolatosan keresték a választ, érdemes elemeznünk az eredményeket. A válaszadók az alábbi kategóriákból kerültek ki: (a) egyetemi oktató, tudományos kutató (OK); (b) minisztériumi, közigazgatási alkalmazott (MK); (c) magyar tulajdonban lévő vállalat munkatársa (MV); (d) vegyesvállalat munkatársa (W); (e) szakmai folyóirat szerkesztője (SF); (f) fordítóiroda alkalmazottja, hivatásos fordító (FI). Mint írja:

Fordítást elsősorban a minisztériumok, közigazgatási szervek, vegyesvállalatok, illetve a szakfolyóiratok készíttetnek. Az egyetemi, főiskolai tanszékek munkatársai és a kutatók többnyire az elkészített fordítások fogyasztói, illetve maguk fordítják a szakszövegeket. Viszonylag magas a belső fordítás aránya a magyar tulajdonú vállalatoknál. (Dróth 2001: 25)

A különböző megbízók által fordított műfajok százalékos adatait a 2. táblázat tartalmazza. Az eredmények alapján a következők állapíthatók meg:

A felsőoktatás oktatói, a kutatók kiemelkedő százalékban tudományos cikkeket fordítanak, a közigazgatási intézmények elsősorban jogi természetű dokumentumokat. A magyar tulajdonban lévő vállalatok főleg műszaki leírásokat, szerződéseket, gazdasági elemzéseket, jelentéseket, illetve üzleti levelezésüket fordítatják. A vegyesvállalatok legnagyobb százalékban műszaki leírásokat fordítatnak, majd ezt követi kisebb százalékban a belső kommunikáció, szerződések, illetve termékek használati útmutatóinak fordítása.

A szakmai folyóiratok kiemelkedő adata az egyéb kategória, mégpedig újságcikkek, tudományos könyvek fordítása. Ezenkívül többnyire tudományos cikkeket, gazdasági

elemzéseket, műszaki leírásokat fordítatnak. A hivatásos fordítók (fordítóirodák) 100%-ban a jogi természetű dokumentumok fordítását jelölték meg. (Dróth 2001: 25–26)

A forrásnyelvi szöveg típusa, műfaja. Milyen típusú szövegeket fordítatnak a megbízók fenti csoportjai? (A kérdőív 1. és 3. kérdése)

	OK	MK	MV	VV	SF	FI
a) Tudományos cikkek	80%	0%	5%	0%	33%	0%
b) Jogi természetű dokumentumok	40%	25%	20%	0%	0%	100%
c) Gazdasági elemzések, jelentések	0%	62%	40%	0%	33%	0%
d) Szerződések	20%	12%	50%	33%	0%	0%
e) Üzleti levelezés a cég és külföldi partnerei között	0%	25%	40%	0%	0%	0%
f) Kommunikáció a vegyesvállalaton belül	0%	0%	5%	33%	0%	0%
g) Műszaki leírások	20%	12%	60%	66%	33%	0%
h) Gazdasági rendezvény prospektusai	0%	12%	1%	16%	0%	0%
i) Termékek használati útmutatója	0%	0%	20%	33%	0%	0%
j) Egyéb	0%	0%	0%	0%	66%	0%

Vizszintesen: a FNY szöveg műfaja

Függőlegesen: a megbízók csoportja (csak a fordításokat készíttetők tekintetében)

2. táblázat. A megbízók által fordítottatott műfajok

Forrás: Dróth (2001: 25)

Tehát a fenti műfajok közül a gazdasági szakfordítás kurzuson mindenképpen foglalkozni kell a gazdasági elemzések, jelentések (mérleg, eredménykimutatás stb.), az írásos üzleti kommunikáció szövegeinek (pl. reklámlevél, ajánlatkérés, ajánlattétel, megrendelés, visszaigazolás, lemondás, panaszlevél, felszólítás) sajátosságaival. Mindez természetesen kiegészül a honlapok és egyéb marketinganyagok tanulmányozásával. Emellett a gazdasági témájú újságcikkek kivonatolása, fordítása és elemzése is igen hasznosnak bizonyul.

Fontos eredményt hozott a fenti felmérés abban a tekintetben, hogy mik a megbízók elvárásai a fordított szöveggel kapcsolatban. „A hivatásos fordítók 100%-ban szűk, igényes kör számára fordítják a dokumentumokat” (Dróth 2001: 26). De milyen kompetenciákat várnak el a megbízók a szakfordítóktól? Ezt járom körül a továbbiakban.

5. Fordítói kompetenciák

Kompetencia alatt az összes olyan ismeretet, képességet, viselkedésmódot és személyiségjegyet értjük, amelyek meghatározott feltételek között, adott feladat végrehajtásához

szükségesek. Dróth (2001) a fenti felmérésének eredményeit alapul véve az alábbi módon (3. táblázat) foglalta össze a megbízók által elvárt szakfordítói kompetenciákat:

	OK	MK	MV	VV	SF	FI
a) Szakmai tudás az adott témában	66%	44%	61%	42%	50%	60%
b) Szaknyelvi jártasság	75%	55%	58%	57%	75%	60%
c) Magas szintű gr. és ált. szókincs ism.	50%	55%	39%	57%	25%	40%
x) Szövegtani jegyek ismerete, alkalm.	25%	33%	22%	71%	50%	40%
d) Idegenszerűségek nélkül közvetítsen	58%	44%	32%	57%	50%	20%
e) Szótárak, nyelvészek ajánlásai	50%	33%	26%	57%	50%	60%
x.d) Szövegszinten is idegensz. nélkül közv.	58%	66%	48%	86%	75%	40%

Vizszintesen: a fordítótól minimálisan elvárt kvalitások
Függőlegesen: a megbízók csoportja

3. táblázat. A fordítótól minimálisan elvárt kvalitások

Forrás: Dróth (2001: 27)

A fenti táblázatból számunkra a VV (vegyesvállalatok) és az FI (fordítóirodák) oszlopok adatai relevánsak, mivel elsősorban ők kérnek fel hivatásos fordítókat gazdasági témájú szövegek fordítására.

A szakfordítókat megbízó fordítóirodák a legmagasabb százalékban elvárásként a szakmai tudást, a szaknyelvi jártasságot, valamint a szótárak és nyelvészek ajánlásainak figyelembevételét jelölték meg (60–60%). Ez különösen érdekesnek tűnik, ha összevetjük a vegyesvállalatok válaszaival, mivel a vegyesvállalatok veszik igénybe legmagasabb arányban (72%, vö. Dróth 2001) a fordítóirodák szolgáltatásait. A vegyesvállalatok esetében kiemelkedően (86%) a szövegszinten is idegenszerűségek nélküli fordítás képessége áll az első helyen. Ezt követi a szövegtani jegyek ismerete és ezen ismeretek alkalmazási képessége (71%), majd egyenlő arányban (57–57%) a szaknyelvi jártasság, az általános nyelvi ismeretek, az idegenszerűségek nélküli közvetítés, valamint a szótárak és nyelvészek ajánlásainak figyelembevétele. A szakmai tudás 42%-kal az utolsó helyen szerepel.

A vegyesvállalatok esetében a fenti eredmény teljesen érthető, hiszen számukra elsődleges, hogy az adott szöveg globálisan legyen értelmezhető, a szakmai tudásbeli hiányosságokat pedig a saját (vállalaton belüli) háttértudás tökéletesen kompenzálhatja. A fordítóirodák pedig célnyelvi lektor alkalmazásával tudják korrigálni az általános nyelvi hiányosságokat, ugyanakkor fontosnak tartják, hogy szakmailag és szaknyelvileg megfelelő minőségű célszöveg szülessen. A lektorok alkalmazására ld. Dróth további kutatásait (vö. Dróth 2001).

Ami azonban a fenti adatoknál még érdekesebb, hogy a megkérdezettek mit várnak el a szakfordítóképzéstől az említett kompetenciák tekintetében (4. táblázat):

	OK	MK	MV	VV	SF	FI
a) Szakmai tudás a témában	75%	33%	61%	71%	50%	60%
b) Szaknyelvi jártasság	92%	44%	65%	71%	75%	60%
c) Magas szintű gr. és ált. szókincs ism.	58%	33%	52%	86%	50%	60%
x) Szövegteni jegyek alkalm.	42%	22%	29%	71%	25%	80%
d) Idegenszerűségek nélkül	50%	33%	32%	71%	75%	60%
e) Szótárak, nyelvészek ajánlásai	58%	55%	39%	86%	50%	60%
x.d) Szövegszinten is idegensz. nélkül közv.	50%	44%	48%	71%	75%	80%

*Vizszintesen: a megbízók csoportja
Függőlegesen: a fordítótól az oktatás révén elvárt kvalitások*

4. táblázat. A fordítótól az oktatás révén elvárt kvalitások

Forrás: Dróth (2001: 28)

Szembetűnő – de nem meglepő –, hogy a számunkra leginkább releváns két csoport igen magas százalékban várja el az összes kompetencia fejlesztését a fordítóképzéstől. Különösen magasak a számok a vegyesvállalatok esetében, kivétel nélkül minden felsorolt kompetencia tekintetében.

Egészítsük most ki a fentieket a szakfordítói kompetenciamodellek vizsgálatával! Napjainkban számos fordítói kompetenciamodell létezik (vö. Kovalik Deák 2013). Ezek közül a Directorate General for Translation (az Európai Bizottság Fordítási Főigazgatósága) által az európai fordítóképzés egységesítésének céljával kidolgozott kompetenciamodell az alábbi fejlesztendő kompetenciákat határozza meg (5. táblázat).

Kompetencia	Képzési cél
1. A fordítás mint szolgáltatás kivitelezéséhez szükséges kompetencia	A fordításra mint piaci tevékenységre, valamint a fordítóra mint piaci szereplőre vonatkozó tudás megszerzése.
2. Nyelvi kompetencia	Az anyanyelv és a munkanyelvek ismerete, fejlődésük nyomon követési képességének kialakítása.
3. Interkulturális kompetencia	Az adott dokumentum vagy diskurzus regiszterére irányuló reprodukciós képesség fejlesztése.
4. A háttér-információ megszerzésére vonatkozó kompetencia	A hiteles információszerzés, a kutatási stratégiák kialakítása és az adatbázis-építés képességének kialakítása és fejlesztése.
5. Tematikus kompetencia	A szakterületi ismeretek bővítése.
6. Technológiai kompetencia	Az eszközhasználatra vonatkozó tudás megszerzése.

5. táblázat. A DGT szakfordítói kompetencia-modellje

(Bővebben ld. Kovalik Deák 2013: 39–40)

Az *eTransfair* projekt keretében elkészült a szakfordítók piaci profilja, azaz a készségek és kompetenciát áttekintő összefoglalása, amely az alábbi oldalon mindenki számára hozzáférhető: <https://hu.etransfair.eu/rolunk/szellemi/szakforditoi-kompetenciaprofil>. Az *eTransfair* szakfordítói kompetenciaprofil a szakfordító-képzésünk *Gazdasági szakfordítás* kurzusára vonatkoztatva az alábbi tanulási eredményekre érdemes fókuszálni (6. táblázat):

Kompetencia	Tudáselemek	Készségek
1. Fordítási	A <i>Gazdasági szakfordítás</i> kurzus tekintetében nem releváns, mivel ez az alapozó fordításelméleti és gyakorlati kurzusok témája.	
2. Nyelvi	Szintén az alapozó kurzusok témája. Ugyanakkor a szakfordító-képzésben már az alapozó fordítási kurzusok során érdemes kitérni a szaknyelvi sajátosságokból fakadó esetleges fordítási problémákra.	
3. Inter- és transzkulturális	Ismeri a kultúrák alapelveit és a konvenciókat.	Képes ezeket a fordításban is alkalmazni; össze tudja hasonlítani a forrásnyelv és a cél nyelv kulturális konvencióit.
4. Lektorai	Ismeri az egynyelvű és kétnyelvű lektoráláshoz kapcsolódó általános fogalmakat.	Képes helyesen alkalmazni ezeket az egynyelvű és kétnyelvű lektorálási folyamat során.
5. Szakterületi	Be tudja azonosítani az egyes szakterületeket. Tisztában van az egyes szakterületek nyelvi és (inter)textuális konvencióival.	Képes fordítani az egyes szakterületeken. Képes szerkeszteni és/vagy cél nyelv szöveget létrehozni az egyes szakterületeken.
6. Technológiai	Egyéb kurzusok témája.	
7. Információkeresés és terminológiai	A terminológiai alapfogalmak és az adatbázis-készítési stratégiák ismerete. Ez a szakfordítás órákhoz szorosan kapcsolódó <i>Szaknyelvi terminológia</i> kurzusok témája.	
8. Szakmai	A fordítás mint szakma ismerete (piac, projektmenedzsment, vállalkozás stb.). A <i>Gazdasági szakfordítás</i> kurzus tekintetében nem releváns, más kurzusok témája.	

6. táblázat. A szakfordítók piaci profilja
Saját szerkesztés az *eTransfair* alapján

Meglátásom szerint a fenti táblázatnak részben a 3., és különösen az 5. pontjára kell elsősorban fókuszálnunk a *Gazdasági szakfordítás* kurzuson. Elsősorban olyan szövegeket kell tehát választanunk, amelyek jellemzően hordozzák az adott szaknyelvi szövegműfaj ismertetőjegyeit, s ezáltal hozzájárulnak a leendő szakfordítók (inter)kulturális és szakmai kompetenciájának fejlesztéséhez.

6. Összegzés

Tanulmányomban igyekeztem körüljárni mindazokat a szempontokat, amelyek szerepet játszhatnak a *Gazdasági szakfordítás (német–magyar)* kurzuson a szakfordítói kompetencia fejlesztésének céljával felhasznált szövegek kiválasztásában. Összefoglalva ezek az alábbiak:

(Szak)nyelvi jellemzők. A lexikai kérdések tárgyalása mellett célunk megvizsgálni az egyéb grammatikai, mondattani, szövegtani és pragmatikai specifikumokat is, amelyekre tekintettel kell lenni a német gazdasági szakszövegek magyarra történő fordításakor. A kurzus jellegéből adódóan figyelniünk kell a hallgatók eltérő forrásnyelvi szintjére is, ez szintén szerepet játszhat a szövegválasztásban. Ennek megfelelően a rövidebb, „könnyebb” szövegektől fokozatosan haladunk a komplexebb, nyelvilag is nagyobb kihívást jelentő szövegek felé. Ezzel természetesen általánosságban a nyelvi kompetencia fejlesztésére koncentrálunk, miközben a szaknyelvi konvenciókat is megismerjük.

Szaknyelvi műfajok. A szakfordítás kurzuson természetesen a releváns műfajokkal ismerkedünk, a gazdasági szektorok többségének szövegismérveit kutatva. A műfajok szerinti szövegválasztás során sem szabad elfelejtenünk, hogy a kurzus célja olyan kompetenciák fejlesztése (mint például a szövegszinten is idegenszerűségek nélküli fordítás képessége, vagy a szövegtani jegyek ismerete és ezen ismeretek alkalmazási képessége), amelyek segítségével megbízható és sikeres szakfordítókká válhatnak hallgatóink. Tehát – bár időnként szövegrészletek fordításával is foglalkozunk – kifejezetten szem előtt kell tartanunk a globális szövegegységek fordításának fontosságát. Erre a következő pontban említendő piaci elvárások is köteleznek bennünket.

A megbízók elvárásai. A piac ismerete nélkül nem érdemes szakfordítók képzésébe fognunk. A megbízók eltérő típusú fordításokat kérhetnek a fordítóktól, a teljes szakszöveg precíz fordításától a tartalmi kivonatolásig, így ezt is érdemes szem előtt tartanunk a szövegek kiválasztásakor. A minőségi fordítás természetesen minden esetben alapvető elvárás. A sürgős fordítások kérése szintén gyakori jelenség, ezért mindenképpen gyakorolnunk kell a hallgatókkal az időre történő fordítást is, fokozatosan, azaz a hasonló nehézségű szövegek egyre rövidebb idő alatt történő fordításával. Érdemes az elkészített

fordításokat egymás között kicseréltetni lektorálás céljából, ebből is sokat tanulhatnak leendő fordítóink. A fordításokat minden esetben nekünk is alaposan át kell néznünk, és ezt követően órán elemeznünk a tapasztalatokat.

Fontos megjegyezni, hogy a *Szakfordítás*, valamint az egyéb kurzusok (a már említett *Szakmai terminológia* vagy az *Irányított projektmunka* stb.) kiegészítik egymást, ezért az eredményekhez szükség van az érintett oktatók szoros együttműködésére is.

Irodalom

- Ablonczyné Mihályka Livia 2010. Gazdaság és nyelvhasználat. In Dobos Csilla (szerk.): *Szaknyelvi kommunikáció*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 243–256.
- BME Idegen Nyelvi Központ 2018. *eTransFair szakfordítói kompetenciaprofil*. <https://hu.etransfair.eu/rolunk/szellemi/szakforditoi-kompetenciaprofil>. (Letöltve: 2019. 10. 01.)
- Dróth Júlia 2001. Igényfelmérés a fordítási szokásokról és elvárásokról az angolról magyarra fordított szakszövegek tekintetében. *Fordítástudomány* III.2: 21–31.
- Fóris Ágota 2017. A magyar nyelv a tudományban. A terminológia helye, szerepe és feladatai. PowerPoint prezentáció. Elhangzott: *MTA Magyar Nyelv a Tudományban Elnöki Bizottság alakuló ülése*. Budapest, 2017. október 9.
- https://mta.hu/data/dokumentumok/i_osztaly/Foris_171009_MTA%20MNYT.pdf (Letöltve: 2019. 10. 12.)
- Károly Krisztina 2007. *Szövegtan és fordítás*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Kovalik Deák Szilvia 2013. Fordítóképzés: sokasodó kompetenciamodellek és változó piaci igények között. In Dróth Júlia (szerk.): *Szaknyelv és szakfordítás. Tanulmányok a szakfordítás és a fordítóképzés aktuális témáiról* 2013. Gödöllő: Szent István Egyetem. 31–45.
- Kurtán Zsuzsa 2003. *Szakmai nyelvhasználat*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Mudriczki Judit 2013. Az üzleti élet szerződéstípusainak alkalmazási lehetőségei a gazdasági szakfordító- és tolmácsképzésben. In Dróth Júlia (szerk.): *Szaknyelv és szakfordítás. Tanulmányok a szakfordítás és a fordítóképzés aktuális témáiról* 2013. Gödöllő: Szent István Egyetem. 7–12.
- Szép Beáta 2009. Adalékok a magyar jogi szaknyelv kialakulásának történetéhez. *Magyar nyelvőr* 133.3: 310–321.
- Szép Beáta 2012. *A szakfordítás szerepe a magyar gazdasági jogi szakszókincs kialakulásában*. Doktori értekezés. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskola, Fordítástudományi Doktori Program.

- Tamás Dóra 2010. *A gazdasági szakszövegek fordításának terminológiai kérdéseiről az olasz–magyar nyelvpár esetében*. Doktori értekezés. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskola, Fordítástudományi Doktori Program.
- Tamás Dóra 2014. *Gazdasági szakszövegek fordításának terminológiai kérdéseiről*. Budapest: ELTE FTK.
- Zachar Viktor 2013. Valós fordítási feladatok, valós fordítási problémák – műfajok és feladattípusok az ELTE fordító és tolmács mesterképzésén. In Dróth Júlia (szerk.): *Szaknyelv és szakfordítás. Tanulmányok a szakfordítás és a fordítóképzés aktuális témáiról* 2013. Gödöllő: Szent István Egyetem. 23–30.